

**OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E BARTIN'DA BELEDİYE TEŞKİLATININ
KURULUŞU VE KARŞILAŞILAN YÖNETİMSEL SORUNLAR**

Doç. Dr. Emrah ÇETİN*

Bora YILMAZ*

ÖZ

Bartın'da belediye teşkilatı kurulmadan önce "çarşı ağası" diye tabir edilen bir görevli tarafından çarşı ve pazar yerlerinin denetlenmesi, temizlik işlerinin yapılması gibi birtakım belediye hizmetlerinin yürütüldüğü bilinmektedir. 1867 yılında kaza merkezi haline getirilen Bartın'da belediye teşkilatının kurulması için de çalışmalara başlanmıştır. Bu kapsamda 1870 yılında kurulan belediye meclisi belediye hizmetlerini yürütme görevini üstlenmiştir. Ancak Bartın'da modern nitelikteki ilk belediye teşkilatı 1876 yılında kurulabilmiştir. Belediyenin ilk yılları kurumsallaşmanın tamamlanması, mali sıkıntılar ve eleman eksikliği gibi problemlerin aşılması ile geçmiştir. Bu yüzden ilk beş yıllık dönemde belediyenin kayda değer bir çalışması olmamıştır. Bununla birlikte 1880'li yılların ortalarından itibaren şehirdeki belediye çalışmaları yoğunlaşmıştır. Belediyenin öncelikli gündem maddesi şehirdeki su problemini çözmek olmuştur. Bunun dışında temizlik işlerinin yürütülmesi, altyapı ve kanalizasyon sorununun giderilmesi, çarşı ve pazar yerlerinin denetlenmesi gibi işler belediyenin başlıca çalışma alanlarıdır. Ayrıca şehirdeki hükümet binası, köprüler ve okulların yapımında da belediye katkıda bulunmuştur. Osmanlı taşrasındaki pek çok küçük şehir belediyesinin yaşadığı sıkıntıların benzerleri Bartın Belediyesinde de görülmektedir. Belediyenin etkin bir şekilde teşkilatlanamaması, maddi yetersizlikler, bilgili eleman eksikliği, ayan gibi önde gelen isimlerin muhalefeti vb. durumlar bu sıkıntıların başlıcalarıdır. Bununla birlikte zaman zaman Bartın Belediyesi ile ilgili zimmete para geçirme, haksız yere vergi toplama, halka zulüm ve baskı yapma gibi birtakım yolsuzluk ve usulsüzlük iddiaları gündeme gelmiştir. Bunların birçoğunun yörenin önde gelen ayanları arasındaki rekabete dayanan şikâyetlerden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Tüm bu zorluklara rağmen kuruluşunu takiben teşkilatlanma ve kurumsallaşma çabaları ile geçen ilk on yıllık dönemin ardından Bartın Belediyesinin çalışmalarındaki sürekliliğin devam ettiği görülmektedir. Üstelik Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele döneminde dahi bu çalışmaların sürdürülmüş olması Osmanlı'dan Cumhuriyet'e şehrin gelişiminin devam etmesi bakımından son derece önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Bartın, Belediye, Osmanlı Devleti, Cumhuriyet, Bayındırlık.

**THE FOUNDATION OF MUNICIPAL GOVERNMENT IN BARTIN AND ADMINISTRATIVE
PROBLEMS ENCOUNTERED FROM THE OTTOMAN TO THE TURKISH REPUBLIC**

ABSTRACT

Before the foundation of a municipal government in Bartın, it is known that some civic services such as controlling the marketplace and cleaning service were carried out by a person called "çarşıağası". In 1867, when Bartın became the center of the district, there began some

*Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Yakınçağ Tarihi, emrahc@bartin.edu.tr, Orcid ID:0000-0002-9330-6468

*Bartın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, borayilmaz96@hotmail.com, Orcid ID: 0000-0001-8367-581X

efforts to found a municipal government. Hence, in 1870, the municipal government was formed and it took the responsibility of carrying out civic services. However, it was not until 1876 that the first modern municipality could be established. The early years of the municipality were hard because of financial difficulties and lack of personnel. Therefore, there was no significant service by the municipality for the first five years. In the middle of 1880s, there began an increase in the number of municipal works in the city. The priority was given to solve the water problem. The other main works of the municipality were conducting cleaning services, dealing with the problems in infrastructure and sewages and controlling marketplaces. The municipality also made contributions to the constructions of government house, bridges and schools. Bartın had similar difficulties as many other small provinces in Ottoman Empire did. The major ones were the problems in the organization of the municipality, financial difficulties, lack of qualified personnel, oppositions of the notables. In addition, there were some allegations of corruption and infraction about Bartın Municipality such as embezzlement, unfair tax collection and tyrannizing the public. It can be understood that many of these allegations were because of ayans (local notables) between the notables. In spite of all these difficulties, it can be seen that the sustainability in the works of Bartın Municipality continued after the first ten- year passing period which many efforts were made in organization and institutionalization. Furthermore, the fact that these works continued during the period of World War I and Independence War was very important in terms of the development of the city from Ottoman to Turkish Republic.

Keywords:Bartın, Municipality, Public Works, Ottoman, Turkish Republic.

Giriş

Bartın isminin kaynağı, Bartın şehrinin içinden geçen Bartın Irmağı'dır. Bartın Irmağı'nın adı, antik dönemin önemli kaynaklarından Homeros'un İlyada'sında "*Parthenios*" olarak geçmektedir (Homeros, 1975:120). Parthenios, "*Sular İlahesi Güzel Kız*" veya "*Muhteşem Akan Su*" anlamlarına gelmektedir (Aşçıoğlu, 2001:7). Strabon, Parthenios Irmağı'nın çiçekli bölgelerden geçtiği için bu ismi aldığını yazar. Parthenios, Hellençe'de "*Saf/Genç Kız Gibi*" anlamına gelen bir çiçeğin adıdır(Strabon, 2000:19). Bu kelime zaman içinde değişerek günümüzde "*Bartın*" şeklinde söylenilegelmiştir.

Bartın bölgesinde Ortaçağda Parthenia adı verilen bir şehrin var olduğu bilinmektedir. Ancak bu küçük şehir uzun bir süre Amasra'nın gölgesinde kalmış ve onunla anılagelmiştir. Anadolu'da Hitit hâkimiyetinin olduğu dönemlerde Karadeniz kıyıları Kaşkalar adlı bir kavmin elinde bulunuyordu. Kaşkalar ve onlardan sonra sırasıyla Lidya, Pers, Roma, Bizans, Cenova ve Osmanlı hâkimiyetleri altında bölgede oluşturulan yerleşimlerin daima Parthenios yani Bartın nehri kenarında kurulduğu bilinmektedir. Homeros, bu yörede Paflagonyalıların oturduğundan ve bunların nehir kenarında büyük bir saray yaptırdıklarından bahseder(Tuncel, 1992:87).

Osmanlı idaresinin bu bölgede kurulması ancak 15. yüzyılda mümkün olmuştur. Fatih Sultan Mehmed'in Amasra'yı Cenevizlilerden almak üzere Mahmud Paşa idaresindeki deniz kuvvetlerini buraya gönderirken kendisinin de karadan hareket ederek ordugâhını Bartın'da şimdiki Orduyeri mahallesinin bulunduğu yerde kurması, Bartın'ın Amasra'dan önce Türk topraklarına katıldığını gösterir. Bu da muhtemelen 1392 yılında Yıldırım Bayezid'in Candaroğulları Beyliği'ne ait bir kısım toprakları Osmanlı mülküne katmasıyla gerçekleşmiştir(Tuncel, 1992:88). Amasra ve Bartın'ın Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra bölgenin ticari potansiyeli daha da artmış

burası yörenin merkez pazarı olmuştur. Şehirde bulunan liman ve iskelelerden dolayı deniz taşımacılığında, çevresindeki ormanlardan dolayı da kerestecilikte önemli bir yere sahiptir. Ayrıca bölgede bulunan kömür madenleri 19. yüzyıldan itibaren burayı çok daha değerli bir yer haline getirecektir(Güven, 2019:284-285).

Amasra'nın 1460 yılında fethedilmesinden sonra Bartın, Bolu sancağına bağlanmıştır. Bolu sancağının 1692 yılında lağvedilmesinden sonra 1811 yılına kadar voyvoda idaresi kurulmuş, 1811'de 2. Mahmud döneminde Mutasarrıflık olarak kurulan Bolu-Viranşehir sancağına bağlanmıştır. 1867 yılında kaza olmuş ve kaymakamlık teşkilatı kurulmuştur. 1896 tarihli Kastamonu Vilayet Salnamesinde Bartın nahiyesinin kaza olması ile ilgili şu satırlar yer almaktadır: *"Teşkilattan evvel Bartın, mülga Viranşehir sancağına merbut ufak bir nahiyeye olduğu halde seksendört senesinde kaza teşkil buyurulmuştur"*(Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, 1314: 433).1867 yılında kaza haline gelen Bartın'da 1876'da belediye teşkilatı oluşturulmuştur. Bu dönemde pek çok küçük Osmanlı şehir belediyesinin karşılaştığı mali sorunlar eleman yetersizliği, teşkilatlanma sıkıntısı gibi problemlerle uğraşmış olsa da Bartın Belediyesinin şehrin gelişim ve kalkınmasına önemli oranda katkıda bulunduğu görülmektedir.

Bartın'da belediye idaresi kurulmadan önce şehrin kaza merkezi haline gelmesiyle birlikte birtakım belediye hizmetlerinin yürütülmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu kapsamda şehrin önde gelen isimlerinden birisi olan Ahmet Ağa'nın başkanlığında ilk belediye meclisi 1870 yılında toplanmıştır (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, 1287: 77-78). Henüz kurumsal bir teşkilatlanmaya sahip olmayan bu belediye örgütü yalnızca temizlik işleri, su sorununun çözülmesi, çarşı ve pazar yerlerinin düzenlenmesi gibi bazı belediye hizmetlerini yerine getirmiştir. Ancak gerek belediye teşkilatlanmasının tamamlanamaması gerekse de maddi olanaksızlıklar yüzünden bu ilk belediye örgütünün çalışmaları oldukça sınırlı kalmıştır. Bartın'da belediye idaresinin kurulduğu 1876 yılından sonra belediyenin başlıca önceliği teşkilatlanma problemini gidermek olmuştur. Zira ilk dört yıllık dönemde dört farklı ismin belediye başkanlığı görevine getirilmiş olması bu sorunu doğrulamaktadır. Bartın Belediyesinin kuruluşunun ardından geçen ilk beş yıllık dönemde kayda değer herhangi bir çalışma yürütülmediği görülmektedir. Bunun başlıca sebepleri; kurumsal teşkilatlanmanın tamamlanamaması, eleman eksikliği, maddi yetersizlikler vb. nedenlerdir. Bu sorunların zamanla kısmen de olsa aşılmasının ardından 1882 yılından itibaren Bartın Belediyesinin çalışmalarına hız verdiği anlaşılmaktadır. Bu dönemden itibaren belediyenin yürüttüğü başlıca çalışmalar şunlardır; şehrin su sorununun çözülmesi, temizlik işlerinin yapılması, altyapı ve kanalizasyon çalışmalarının tamamlanması, çarşı ve pazar yerlerinin denetlenmesi, itfaiye teşkilatının oluşturulması. Bartın Belediyesi ile ilgili zaman zaman birtakım usulsüzlük ve yolsuzluk iddialarının gündeme geldiği görülmektedir. Bu gibi durumlarda hükümetin meseleye müdahale ettiği ve konunun araştırılmasını istediği anlaşılmaktadır. Gerek bunlardan kaynaklı sorunlar gerekse maddi yetersizlikler belediyenin çalışmalarını etkin bir şekilde yürütmesini kısıtlamış olsa da Bartın Belediyesinin Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele dönemlerinde dahi çalışmalarını sürdürme başarısını gösterdiği bilinmektedir. Bu yönüyle Osmanlı'dan Cumhuriyet'e

modern bir kent bırakılmasında Bartın Belediyesinin çalışmaları son derece önem arz etmektedir.

1. Modern Belediyeciliğin Tarihsel Arka planı

Osmanlı Devleti'nde belediye teşkilatı kurulmadan önce günümüz belediyelerinin vazifelerini kadılar, esnaf grubu temsilcileri ve kentin ileri gelenleri yerine getirirdi. Osmanlı Devleti'nde kadı bir hukuk adamı olmasının yanısıra birtakım idari ve mali görevlerin yürütücüsü ya da denetleyicisi olarak da hizmet etmekteydi. Şehrin idari, belediye ve asayiş işlerine kadar son derece geniş bir alanda en yetkin sorumluydu (Ortaylı, 2001:69). Kadı, yetkileri dâhilindeki görevlerini icra ederken ona subaşı, ases, kale dizdarı ve muhtesib gibi memurlar yardım ederdi (Ortaylı, 2016:48). Bunlardan subaşı, cezai vergileri toplamak ve kolluk görevini yerine getirmek; ases, geceleri çarşı ve pazarı yerlerini beklemek; kale dizdarı, savunma ve düzeni sağlamak; muhtesib, çarşı-pazardaki ekonomik faaliyetleri denetlemek, alışverişte para rayicini kontrol etmek, gıda maddelerine narh koymak, esnafı teftiş etmek gibi görevleri yerine getirirdi (Ortaylı, 2016:48-54). Görüldüğü üzere şehrin düzenini sağlamak ve kamusal örgütlenmeyi yerine getirmek için küçük birimlere bölünmüş ancak birbirini tamamlar nitelikte bir teşkilatlanma mevcuttu. Bunlar arasında modern belediyecilik hizmetlerini çoğunlukla muhtesibler yerine getirmekteydi. Bunun yanı sıra kentin ileri gelen kişileri ise maddi yardımlarla köprü, cami, çeşme, yol, kaldırım gibi toplumsal ihtiyaçları karşılamaya çalışmışlardı. Çoğu zaman bu hizmetlerin yerine getirilmesinde vakıflar aracı olmaktadır.

Klasik dönem Osmanlı şehirlerinin belediye hizmetleri birbirine eklemlenmiş birtakım görevliler aracılığıyla idare edilmeye çalışılmaktaydı. Çoğu zaman yetersiz ve düzensiz bir işleyiş ile süregiden bu sistem 19. yüzyıla gelindiğinde bütünüyle sürdürülemez bir hale gelmişti. Bu dönemde ekonomik, toplumsal ve idari yapıda meydana gelen değişiklikler geleneksel şehir yönetimi ve belediye örgütlenmesinde de yenilik yapılmasını zorunlu kılmıştı. Özellikle Osmanlı Devleti'nin Avrupa'ya açılan kapıları olma niteliğine sahip olan liman kentlerinde şehir yönetimi ve belediye hizmetlerine yönelik değişime duyulan ihtiyaç çok daha fazlaydı. Çünkü Avrupalı devletlerle yürütülen ticari ilişkiler büyük oranda liman kentleri üzerinde yoğunlaşmakta olduğundan bu faaliyetlerin etkin bir şekilde sürdürülebilmesi için uygun bir ulaşım ve hizmetler bütününe ihtiyaç duyuluyordu. Bu liman şehirlerinde, tüccar gemileri için karantina ve konaklama tesisleri, uygun sağlık şartları ve düzenli bir şehir ulaşımı yaratmak başlıca sorun haline gelmişti. Bu nedenle modern belediye hizmetlerini görece yeni bir idari yapılanma zorunlu olmuştu (Ortaylı, 2017: 290-291).

Modern anlamda belediye teşkilatı kurulmadan önce 1827 yılında İhtisap Ağalığı Nizamnamesi ile İstanbul'daki İhtisap teşkilatı düzenlendi (Tümerkan, 1946: 10). Bu düzenleme ile belediye hizmetlerinin yürütülmesi noktasında eskiye oranla daha planlı bir teşkilatlanma oluşturulmaya çalışılmışsa da başkentin ihtiyaçlarını karşılamaya yeterli olmadığı kısa sürede anlaşıldı. İstanbul'da modern anlamda ilk belediye teşkilatının kurulması, Kırım Savaşı'nın getirdiği kargaşa ve aksaklıktan dolayı gerçekleşti (Ortaylı, 2018: 135). 1855 yılında İstanbul'da Şehremaneti adıyla yeni bir idare kuruldu (Ergin, 1922: 1369). Şehrin ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olan

İhtisab Nezareti kaldırıldı (Güneş, 2015: 16). Meclis-i Vala tarafından bir nizamname yayımlanarak teşkilatın başına Şehremini adı verilen bir idareci atandı (Ortaylı, 2017: 436). Bu nizamnameye göre Şehremaneti'nin başlıca görevleri şunlardı: "temel ihtiyaç maddelerinin kolaylıkla teminini sağlamak, yol ve kaldırım yapım-onarımını üstlenmek, şehrin temizlik işlerini yürütmek, çarşı-pazar ve esnafı kontrol ederek ürünlerin fiyat ve kalitelerini kontrol etmek, ölçü ve tartı aletlerinin denetimini yapmak, İhtisab Nezareti tarafından toplanan vergileri alıp maliyeye teslim etmek" (Çadircı, 2013: 274). Ancak 19. yüzyıl ortalarına gelindiğinde özellikle büyük kentlerin değişen sosyal ve ekonomik yapıları ulaşım, sağlık, temiz su gibi sorunları beraberinde getirdi. Bu ihtiyaçları karşılamak için yeni bir yapılanma şarttı. 28 Aralık 1857 senesinde Babiali, Paris'ten örnek alınan ve İstanbul'un Galata ile Beyoğlu civarını kapsayan "*Altıncı Da'ire-i Belediye*" adında bir teşkilatın kurulmasına karar verdi (Seyitdanlıoğlu, 2010: 5). Bu teşkilatın görevleri Altıncı Da'ire-i Belediye Nizamnamesinde şu şekilde belirtildi: belirlenen sınırlar içindeki mahallerin sokak, kaldırım, su yolu ve lağımalarının inşa ve bakımı, sokakların temizlik ve aydınlatılmasının sağlanması, bu hizmetlerin yerine getirilebilmesi için gelirlerin teminini sağlamak (Tümerkan, 1946: 20). Taşrada ise ilk düzenleme 8 Ekim 1864 tarihinde yapıldı (Tümerkan, 1946: 36). Tuna Vilayeti Nizamnamesinin 4. Maddesinde her bir karyede belediye teşkilatı kurulacağı hükmü yer alıyordu (Seyitdanlıoğlu, 2010: 51). Yani tüm taşrada belediye yapılanmasına gidilecekti. Fakat 1876 yılına kadar taşra kentlerinin birçoğunda belediye teşkilatları oluşturulamadı. 25 Temmuz 1867'de yayımlanan talimatnameye göre belediye meclislerinin görevleri şunlardı: şehrin bayındırlık işlerini yürütmek, temizlik, güvenlik ve ulaşım hizmetlerini sağlamak, çarşı ve pazar denetimini yapmak, ihtiyaç sahiplerine yardım etmek (Seyitdanlıoğlu, 2010: 7-8). 1871 yılında yayımlanan Vilayet Nizamnamesi ile belediye meclislerinin kuruluş, yetki ve çalışma biçimleri detaylı bir şekilde ele alındı (Çadircı, 2013: 276). 1876 yılından itibaren, İstanbul'un ardından sahil kentlerinde ve daha sonra da tüm vilayetlerde belediye meclisleri yaygınlaştı. 1877 yılına gelindiğinde ise Vilâyet Belediye Kanunu yayımlanmıştır (Güneş, 2015: 96). Bu nizamnamenin ilk maddesinde her şehir ve kasabada belediye meclisi kurulacağı hükmü yer almaktaydı (Düstur, 1881/1882: 538). Nizamnamenin üçüncü maddesine göre belediye meclisinin görevleri şunlardı: şehirde yürütülecek bina inşaatı; kaldırım, yol, lağım vesuyollarının tamir ve düzenlenmesi gibi her türlü bayındırlık işlerini yürütmek; nüfus kayıtlarını tutmak; kamu alanlarının korunmasını sağlamak ve belediye aleyhine açılacak davalarda belediyeyi temsil etmek (Düstur, t.1 c.4, 1881/1882: 538). Kanun belediyelere imar işlerini düzenleme ve kontrol, bayındırlık hizmetleri, aydınlatma, belediye mallarının yönetimi, emlak tahriri, nüfus sayımı, pazar ve alışveriş kontrolü, temizlikle ilgili tedbirler almak, mezbaha, okul açmak, itfaiye ve belediye gelirlerini toplamak gibi görevler yükledi (Ortaylı, 1992: 400). Bu gelişmeyle birlikte şehirlerde tümbayındırlık faaliyetlerinin yürütülmesi belediye teşkilatının görevi haline geldi. Ancak Osmanlı taşrasındaki belediyelerin pek çoğu sadece vergi toplayan bir kurum olmaktan öteye gidemedi. Belediyelerin etkin bir şekilde teşkilatlanıp kurumsallaşamamasının temel nedenleri arasında ayan gibi şehrin ileri gelenleri arasındaki anlaşmazlıklar, bilgili personel

yokluğu, kayıt ve yazışmaların geleneksel yöntemle tutulmaya devam edilmesi ve maddi zorluklar gösterilebilir.

2.Bartın Belediyesi ve Faaliyetleri

Bartın'da belediye idaresi kurulmadan önce "çarşı ağası" adı verilen bir kimse belediye işlerini yürütürdü. Belediye teşkilatı kurulmadan önce son çarşı ağasının Kara Mustafa adında biri olduğu bilinmektedir (Aşçıoğlu, 1970: 36). Kastamonu Vilayet Salnamelerinde görüldüğü üzere Bartın'da ilk belediye meclisi 1870 yılına kadar götürülebilmektedir (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, 1287: 78). Fakat bu meclis tam anlamıyla belediye örgütü olmaktan çok, temizlik işleri gibi basit görevleri yerine getirmeye çalışan bir ekip olarak nitelenebilir. Bartın Belediyesinin esas başlangıç tarihi olarak 1876 yılını gösterebiliriz. Ancak bu tarihten itibaren Bartın belediye teşkilatı, kendisinden beklenen kapsamlı görevleri yerine getirmeye başlayabilmiştir.

Bartın'da çeşitli dönemlerde belediye başkanlığı yapmış Kemal Samancıoğlu'nunkaleme aldığı *Bartın Belediyesi ve Tarihçesi* adlı eser, Bartın Belediyesi ve faaliyetleri hakkında kapsamlı bilgiler sumaktadır. Fakat Samancıoğlu'nun verdiği bilgiler Kastamonu Vilayet Salnamelerindeki bilgilerle karşılaştırıldığı zaman bazı hatalar içerdiği görülmektedir. Özellikle belediye başkanları ve belediye meclis üyelerinin kimlerden oluştuğu, görev sürelerinin ne kadar olduğu, hangi yıllarda görev yaptıkları gibi hususlarda farklılıklar göze çarpmaktadır. Karşılaştırma yapabilmek adına eserde geçen 1876-1923 yılları arası belediye görevlileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1: Bartın Belediyesi Görevlileri(Samancıoğlu, 1954: 22-69)

Yıllar	Belediye Başkanı	Üye	Üye	Üye	Üye	Üye	Üye	Üye	Üye	Üye	Kâtip	Sandık Emni
1877/ 1882	Hacı İbrahim Efendi	Mustafa Efendi	Mustafa Ağa	Davut Ağa	Kirkor Ağa	-	-	-	-	-	Hasan Tahsin Efendi	Sadık Efendi
1891/ 1895	Ali Rıza	Ömer Lütfi	Mahmut	Osman	Mustafa Sabri	Hasan Bey	-	-	-	-	Saffet	-
1901/ 1904	Hasan Tahsin	Hasan	Esseyid Osman	BodosKost andi-nidi	Mustafa Sabri	-	-	-	-	-	Saffet	-
1905/ 1906	Tosunoğlu Hüseyin Sabri Efendi	Keleşoğlu Ahmet Ağa	Hacıkadıoğlu Ömer Efendi	Paşaağazade Damadı Hasan Ağa	Hacı Ömer Kaptanoğlu Hacı Süleyman Efendi	Kalaycıoğlu Talat Efendi	-	-	-	-	Osman Nuri	-
1907/ 1908	İbrahim Rahmi	Ömer	Hasan	Süleyman Sami	Esseyidü Osman	Esseyidü Ahmet Kamil	-	-	-	-	-	-
1909/ 1910	İbrahim Rahmi	Esseyidü Ahmet Kamil	Hasan	Süleyman Sami	Cebeci-oğlu Hafız Mehmet Efendi	-	-	-	-	-	-	-
1911/ 1912	İbrahim Rahmi	Hasan	Hafız Mehmet	Süleyman Sami	Ali Saip	Mustafa Efendi	-	-	-	-	-	-
1913/ 1914	İbrahim Rahmi	Esseyid Ahmet Kamil	Ali Saip	Hüseyin Rahmi	Olayarab Tecelli Hasan	Dervişıoğlu Rasih Efendi	-	-	-	-	-	-
1915/ 1916	Hüseyin Rahmi	Mehmet Rasih	Hasan Sabri	Paşaağazade Hasan	Ali Saip	Ali Galip	Ömer Lütfi	-	-	-	-	-

1917/ 1920	Karakaş- oğlu İbrahim Rahim	Akaoğlu Mehmet Mihri	Hacı Ömer Kaptan- oğlu Süleyman Sami	Karaman- oğlu Hacı Yağcı Hüseyin Bin Ahmet	Dervişoğlu Ahmed Ziya	Kürt Hacıoğlu Esseyid Ahmet Kamil	Yirmibeş- oğlu Hasan Rıza	Paşa- mehmet- oğlu Hasan Sabri	-	-	-	-
1919/ 1920	Mustafa Necat	Ömer Lütfi	Ali Şeh	Paşazade Hasan	Mollaoğlu Hüseyin Rahmi	-	-	-	-	-	-	-
1921/ 1922	Mustafa Faik	İncealem- daroğlu Halil Bey	Tosunoğlu Hüseyin Sabri Efendi	Kambur- zade İbrahim Rahmi Efendi	Durak-zade Seyid Ali Bey	Karakaş- oğlu İbrahim Rahmi Bey	Dervişoğlu Ziya Efendi	Mehmet- hocaoğlu Kadri Bey	Samancı- oğlu Hüseyin Hamdi Efendi	Bankoğlu Hacı Hüseyin Efendi	-	-

Görüldüğü üzere Kemal Samancıoğlu'nun Bartın Belediyesi ile ilgili kaydettiği veriler son derece önemli olmakla birlikte pek çok eksik bilgi içermektedir. Belediye başkanlarının görev yaptığı yıllar ve süreler, başkan ve meclis üyelerinin kimlerden oluştuğu ve benzeri bilgiler açısından ciddi noksanlıklar göze çarpmaktadır. Bartın Belediyesi ile ilgili bu eksikliklerin giderilmesi adına vilayet salnamelerinden daha detaylı bilgiler elde etmek mümkündür. Bu doğrultuda hazırlanan tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 2: Bartın Belediyesi Memurları(*Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu*, H.1287 (1870/1871): 77-78; H.1288 (1871/1872): 77-78; H.1289 (1872/1873): 76-77; H.1290 (1873/1874): 77; H.1291 (1874/1875): 99-100; H.1292 (1875/1876): 110-111; H.1293 (1876/1877): 95-96; H.1294 (1877/1878): 113; H.1295 (1878): 89-90; H.1296 (1878/1879): 99; H.1297 (1879/1880): 137-138; H.1298 (1880/1881): 141-142; H.1299 (1881/1882): 151-152; H.1306 (1888/1889): 388-390; H.1310 (1892/1893): 461-462; H.1311 (1893/1894): 208-209; H.1312 (1894/1895): 245-246; H.1314 (1896/1897): 187-189; H.1317 (1899/1900): 209-210; H.1321 (1903/1904): 227-228; *Bolu Sancağı Salnâme-i Resmisi*, R.1334 (1918): 217-224); BOA. DH. MKT. 61/21, 27 Mayıs 1893).

Yıl	Belediye Başkanı ve Meclis Üyeleri	Yıl	Belediye Başkanı ve Meclis Üyeleri
1870/ 1871	Reis Ahmed Ağa Üye Muhammed Bey Üye Halil Efendi Üye Ahmed Ağa Üye Hasan Ağa Üye Royd Ağa Üye Stefan Ağa	1871/ 1872	Reis Ahmed Ağa Üye Muhammed Bey Üye Halil Efendi Üye Ahmed Ağa Üye Hasan Ağa Üye Royd Ağa Üye Stefan Ağa
1872/ 1873	Reis Ahmed Ağa Üye İbrahim Ağa Üye Ahmed Ağa Üye Hüseyin Bey Tabib Osman Efendi Üye Hacı Muhammed Ağa Üye Muhammed Ağa Üye Stefan Ağa Kâtib Muhammed Ali Efendi Sandık Emîni Salih Efendi Karantina Memuru Raşid Efendi Fener Memuru Ligor Efendi	1873/ 1874	Reis Ahmed Ağa Üye Muhammed Bey Üye Hasan Bey Kâtib Muhammed Efendi Tabib Memleket Osman Efendi Üye İbrahim Ağa Üye Stefan Ağa Sandık Emîni Salih Efendi
1874/ 1875	Reis Ahmed Ağa Üye Tabib Osman Efendi Üye İbrahim Ağa Üye Muhammed Bey Üye Hasan Bey Üye Ali Ağa Üye Stefan Ağa	1875/ 1876	Reis Mustafa Ağa Üye Hacı Muhammed Ağa Üye İbrahim Ağa Üye Muhammed Bey Üye Stefan Ağa Kâtib Hasan Tahsin Efendi Sandık Emîni Salih Efendi

	Kâtib Ali Efendi Sandık Emîni Salih Efendi		
1876/ 1877	Reis Hasan Bey Üye Tabib Osman Efendi Üye Hüseyin Efendi Üye Hacı Muhammed Ağa Üye Lefter Ağa Kâtib Hasan Tahsin Efendi Sandık Emîni Salih Efendi	1877/ 1878	Reis Hacı İbrahim Efendi Üye Mustafa Efendi Üye Diğer Mustafa Ağa Kâtib Hasan Tahsin Efendi Üye Davud Ağa Üye Kirkol Ağa Sandık Emîni Salih Efendi
1878	Reis Mustafa Ağa Üye Muhammed Ağa Üye Hasan Efendi Üye Hacı Osman Efendi Üye Kirkol Ağa Sandık Emîni Salih Efendi	1878/ 1879	Reis Ali Efendi Üye Hakkı Efendi Ahmed Ağa Üye Hacı Muhammed Ağa Üye Ligoraki Lefteraki Kâtib Ömer Lütfi Efendi Sandık Emîni Halil Efendi
1879/ 1880	Reis Ahmed Ağa Üye İsmail Hakkı Efendi Üye Hüseyin Efendi Üye Ligor Efendi Üye Lefteraki Üye Tabib Doktor Covani Efendi Kâtib ve Emîn-i Sandık Ömer Lütfi Efendi	1880/ 1881	Reis Muhammed Reşid Efendi Üye Hacı Muhammed Ağa Üye Hacı Mustafa Ağa Üye Hasan Efendi Üye Mustafa Kapudan Üye Lefteraki Kâtib Ahmed Efendi Sandık Emîni Ahmed Ağa Tabib Mösyö Covani
1881/ 1882	Reis Mahmud Efendi Üye Ali Efendi Üye Ahmed Ağa Üye Mustafa Ağa Üye Meğirdic Efendi Üye Lefteraki Kâtib (Münhal) Sandık Emîni (Münhal)	1888/ 1889	Reis Hasan Bey Tabib Mihran Efendi Üye Ahmed Efendi Üye Hacı Osman Efendi Üye (-----) Efendi Üye Bedros Efendi Kâtib ve Sandık Emîni Mahmud Vasfi Efendi Müfettiş Ahmed Efendi Çavuş Ahmed Ağa Tahsildar Nuri Efendi
1890	Hasan Bey	1891	Hasan Bey
1892/ 1893	Reis Hasan Bey Tabib Mihran Efendi Üye Hırtıl Zade Ali Efendi Üye Papas Oğlu Lefteraki Efendi Üye Yazıcı Zade Hacı Osman Ağa Üye (-----) Efendi Kâtib Hakkı Efendi	1893/ 1894	Reis Hasan Bey Tabib Mihran Efendi Üye Zırtıl Zade Ali Efendi Üye Papas Oğlu Lefteraki Üye Yazıcı Zade Hacı Osman Ağa Üye (-----) Efendi Kâtib Hakkı Efendi
	Reis Hasan Bey		Reis Hasan Bey

1894/ 1895	TabibMihran Efendi Üye Ali Efendi ÜyeLefteraki Üye Hacı Osman Ağa Üye (-----) Efendi Kâtib Hakkı Efendi	1896/ 1897	TabibMihran Efendi Üye Ali Efendi Üye Hacı Osman Ağa Üye Hacı Nabi Ağa ÜyeMahmud Efendi Üye Hasan Ağa Üye Ömer Efendi KâtibSafvet Efendi
1899/ 1900	Reis Vekili Ömer Lütü Efendi Tabib Karabet Efendi Üye Hacı İbrahim Efendi Üye Mustafa Ağa Üye Hacı Nabi Ağa ÜyeMahmud Efendi ÜyeEyüb Ağa Üye Hacı Kapudan Serakim Efendi Kâtib Vekili Sandık Emîni Nuri Efendi	1903/ 1904	Reis Hüseyin Efendi Tabib Karabet Efendi Üye Nuri Efendi Üye Salih Ağa Üye Talat Efendi ÜyeAhmed Ağa Üye Ali Efendi Kâtib ve Sandık Emîni Halil Efendi
1918	Reis Cemil Siret Bey Tabib Şevket Bey Müfettiş Nuri Efendi Kâtib Hüseyin Efendi Hademe 3 <u>Meclis-i Beledî</u> Üye Hasan Efendi Üye Rasih Efendi ÜyeAhmed Efendi Üye Hacı Süleyman Efendi Üye Hasan Efendi ÜyeMehmed Efendi Üye Hasan Efendi		

Bartın'da modern belediye teşkilatı 1876 yılında kurulmuş olsa da Bartın'ın kaza haline getirildiği 1867 senesinden itibaren şehirde belediye hizmetlerinin düzenli şekilde yürütülmesi için girişimlere başlandığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak 1870 yılında Bartın'da belediye meclisinin toplandığı görülmektedir (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, 1287: 78). 1870 senesinde oluşturulan bu ilk teşkilatlanmada belediye başkanlığı görevini şehrin ileri gelenlerinden birisi olan Ahmet Ağa'nın üstlendiği bilinmektedir (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, 1287: 77-78). Fakat gelir kaynaklarından yoksun ve tam anlamıyla bir teşkilatlanmaya sahip olmayan bu ilk belediye örgütünün modern bir belediye olmaktan öte, yalnızca şehrin temizliğinin yapılması, su ihtiyacının karşılanması gibi bir takım bayındırlık görevlerini yerine getirmeye çalışan bir kurul niteliğinde olduğu söylenebilir. Bu dönemde belediyenin en önemli önceliğinin kentin başlıca problemi olan su sıkıntısını gidermek olduğu anlaşılmaktadır. Bu probleme

çözüm bulmaya çalışan belediye meclisinin yürüttüğü çalışmalarla Bartın'a 3 saat uzaklıktaki Kozcağız Nahiyesinde bulunan Kocanoz Nehri'nden getirtilen su, şehrin mahalleleri ve çarşısına kadar taşınmıştır. Bu kapsamda şehirdeki 7 mahallede birer çeşme inşa ettirilmiştir. Halkın su sorununa böylece çözüm bulunmuş, ahalinin ileri gelenleri de hükümete bir teşekkür yazısı göndermiştir. Bu işin yerine getirilmesinde belediye ve mahalli idarecilerin gayret ve çabaları görülmüş olduğundan kendilerine birer takdirname gönderilmesi kararlaştırılmıştır(BOA, İ.DH, 618/42995: 25 Ağustos 1870).

Bartın'da belediye teşkilatının kurulduğu 1876 senesinden 1880 yılına kadar sırasıyla Hasan Bey, Hacı İbrahim Efendi, Mustafa Ağa, Ali Efendi ve Ahmet Ağa adlı kişilerin belediye başkanlığı yaptığı görülmektedir (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, 1293: 95-96; Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, 1294: 113; Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, 1295: 89-90; Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, 1296: 99; Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, 1297: 138). Her ne kadar belediye seçimlerinin 4 yılda bir yapılması kararlaştırılmış olsa da bu dönemde Bartın'da her yıl belediye başkanının değiştiği gözlemlenmektedir. Bunda hükümetin sürekli idarecilerin değiştirilmesine yönelik olan yanlış politikalarının yanısıra, belediyeye ilgili halkın şikâyetleri ve yapılan birtakım yolsuzluklar nedeniyle açılan soruşturmaların da etkili olduğu söylenebilir. Ancak bu ilk dönem belediye meclis üyelerinin kimlerden oluştuğuna dair elimizde bilgi bulunmamaktadır. Yalnızca 1877 senesi belediye meclis üyelerine dair bilgilere ulaşılabilmektedir. Hacı İbrahim Efendi'nin başkanlığında oluşturulmuş olan belediyenin üyeleri; Mustafa Efendi, Mustafa Ağa, Davut Ağa ve Kirkor Efendi, kâtip Hasan Tahsin Efendi ve sandık emini ise Sadık Efendi'dir(Samancıoğlu, 1954: 22-24). Bartın Belediyesinin ilk 5 yıllık döneminde kayda geçer nitelikte herhangi bir belediye hizmetinin yürütülmediği anlaşılmaktadır. Bu durumun başlıca nedenleri ise belediye başkanlarının sürekli değişmiş olması ve belediyenin yeterli gelir kaynaklarına sahip olmamasıdır.

Bartın şehrinin sahip olduğu ticari potansiyelin etkisiyle bu dönemde önemli bir gelişim gösterdiği görülmektedir. Bartın Nehri'nin bölge ticareti için hayati bir öneme sahip olduğu görülmekte olup Bartın şehri Safranbolu ve civardaki diğer kazaların pazaryeri konumundadır (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, 1297: 144-145). Şehrin gelişimi ile birlikte bu dönemde imar faaliyetlerinde de kayda değer bir artış olduğu gözlemlenmektedir. 1882 yılında Yukarı Cami inşaatına başlanmıştır. 1885 yılında Rüştüye Mektebi binası inşa edilmiştir. 1889'da Asma Köprü, 1891 senesinde ise Orduyeri Köprüsü yapılmıştır. Şehrin ulaşım sorununa çözüm bulma arayışı ile inşa edilen bu köprüler bugün dahi kullanılmaktadır (Samancıoğlu, 1954: 26-27). Bartın Belediyesi 1892 yılından itibaren sokakların aydınlatılması ve temizlik işlerini düzenli olarak yürütmeye başlamıştır. Ayrıca itfaiye teşkilatının da bu yılda kurulduğu görülmektedir. Bununla birlikte bu dönemden itibaren Bartın Belediyesi ile ilgili yolsuzluk ve usulsüzlük iddialarına dair çeşitli şikâyetler gündeme gelmeye başlamıştır. Mayıs 1893'te hükümete gönderilen yazıda Bartın belediye gelirlerinin gereksiz ve şahsi işlerde harcandığı, ruhsatiye adıyla halktan makbuzsuz paralar toplandığı ifade edilmektedir. Bu suistimallerin 4 seneden uzun bir süredir belediye başkanlığında bulunan Hasan Bey'in kötü idaresinden kaynaklandığı, üstelik kendisinin okuma yazma dahi bilmediği ifade edilmektedir. Ayrıca belediye gelirlerini zimmetine geçirdiği, 4

senelik belediye başkanlığı sürecinde büyük bir çiftlik sahibi olduğu, geceleri sabahlara kadar sarhoş dolaşarak mahalli inzibatı ihlal ettiği ve taş dövüşleri¹ denilen oyunlarda tedbir alınmadığından bir hafta önce oyunların ölüme sebebiyet verdiği, bu olayın yeterli bir şekilde araştırılmamasının sorumlusunun da belediye başkanı olduğu gibi şikâyetler yöneltilmiştir (BOA, DH.MKT, 61/21: 27 Mayıs 1893). Bu iddialar üzerine hükümetten Kastamonu vilayetine gönderilen yazıda söz konusu şikâyetlerin incelenmesi ve neticenin bildirilmesi istenmiştir (BOA, DH.MKT, 61/21: 4 Haziran 1893). Bartın Belediye Başkanı Hasan Bey'le ilgili iddia ve şikâyetler bunlarla sınırlı olmayıp ilerleyen yıllarda da bölge ahali tarafından başka bir takım yeni şikâyetlerde bulunulmuştur. Örneğin; Bartın ahalisinden Hasan, Emin, Mehmet ve Mustafa Efendiler imzalarıyla Zaptiye Nezareti'ne gönderilen yazıda, Bartın Belediye Başkanı Kürt Hacızade Hasan Bey'in Davutlar Karyesi civarında bulunan bir takım araziye çiftlik namı altında kontrol ettiği, bölgenin en sarp noktasına iki top yerleştirdiği, buraya geliş gidişinde resmi teşrifat gibi tören yaptırdığı, ahaliye baskı ve zulümde bulunduğu gibi iddialarda bulunulmuştur (BOA, BEO, 594/44544: 3 Nisan 1895). Bunun üzerine hükümetten Kastamonu vilayetine gönderilen 5 Nisan 1895 tarihli telgrafta Bartın Belediye Başkanı Kürt Hacızade Hasan Bey hakkındaki iddiaların tahkik edilmesi istenmiştir. Hakkındaki şikâyetler üzerine Hasan Bey 27 Temmuz 1895 tarihinde Sadarete gönderdiği yazıda; belediye başkanlığı yaptığı süre içerisinde gayretle çalıştığını, bu dönemde Bartın'da bir tarafı iptidai diğer tarafı rüştiye olmak üzere gayet büyük ve kargir iki okul inşa edildiğini, bir inas mektebinin kargir kısmının tamamlandığını, şose yollar yapıldığını, Amasra ile Bartın arasında inşa edilen taş köprünün tamamlandığını ifade etmiştir. Ancak kendisiyle ilgili dağ başlarına top yerleştirmek, zimmetine para geçirmek, ahaliye zulmetmek, gidip geldikçe resmi selam töreni yaptırmak gibi iftiralar nedeniyle belediye başkanlığı görevinden el çektirildiğini bildirmiştir. Kendisiyle ilgili dile getirilen iddiaların asılsız olduğunu, haksız yere görevden alındığını ve yeniden görevine iade edilmesini istemiştir (BOA, DH.MKT, 416/9: 27 Temmuz 1895). Görüldüğü üzere, belediye başkanı Hasan Bey hakkındaki iddiaların her geçen yıl artması neticesinde görevden alındığı anlaşılmaktadır. Hasan Bey'in belediye başkanlığı döneminde yaptığı birtakım usulsüz işler kendisinden sonra da gündeme gelmekte olup bunlar düzeltilmeye çalışılmıştır. Örneğin; 4 Ağustos 1895 tarihinde Kastamonu vilayetine gönderilen yazıda, Bartın eski belediye başkanı Hasan Bey'in yeni yaptırdığı dükkânlara değer kazandırmak amacıyla Koçgan adlı mahaldeki pazarı dükkânlarının yanına taşıttığından bahsedilerek pazarın eski yerine nakledilmesi istenmiştir (BOA, DH.MKT, 406/77: 04 Temmuz 1895).

1895 senesinde görevini bir başkasına devreden dönemin belediye kâtip ve sandık emini Hakkı Bey'in düzenlediği devir cetvelinde Bartın Belediyesinin 1891-1895 yıllarına ait gelir ve gider bilançoları ayrıntısıyla verilmektedir (Samancıoğlu, 1954: 28-30). Belediyenin gelir ve gider kalemlerinin tüm detaylarıyla ortaya koyması ve genel hatlarıyla dönemin belediyelerinin mali durumunu yansıtmaları bakımından önemli olduğu için söz konusu tablo aşağıda aynen verilmiştir.

¹ Bu oyun, mahallelerin birbirine üstünlük sağlama amacından doğan, erkekler tarafından oynanan ve iyi nişan alma, cesaret gibi hususları ön plana çıkaran zor ve tehlikeli bir oyundu. Bu konu hakkında bkz. <http://www.kayseri.gov.tr/tas-dovusu> (Son Erişim Tarihi: 23.05.2019)

Tablo 3: Bartın Belediyesi Gelir Cetveli

	1889/1890	1890/1891	1891/1892	1892/1893	1893/1894
	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş
Hayvan Vergisi	8.343	6.500	3.550	3.575	5.550
Kantar Vergisi	-	6.500	7.950	5.750	5.700
Zephiye Vergisi	-	750	610	850	800
Zephiye Vergisi	-	100	-	100	100
Dellâliye (İlan) Vergisi	-	-	-	-	4.000
Sergi-i Zemin Vergisi	-	4.500	4.005	3.001	5.100
Duhuliye (Giriş) Vergisi	-	17.500	19.600	17.500	20.000
İskele Vergisi	-	16.050	12.210	17.000	20.000
Gazhane Vergisi	-	-	4.600	8.200	9.600
Bekçi Maaşı Karşılığı	8.343	8.115	7.911	8.389	3.021
Ebniye (Bina) Vergisi	321	439	588	877	452
Evlilik Harcı	1.681	1.197	1.377	2.617	1.219
Vergi Faizleri	-	1.020	952	1.252	118
Kontrat (Sözleşme) Geliri	78	72	301	144	847
Para Cezası	560	460	990	2.764	910
Su Yolları Vergisi	-	11.279	4.690	5.142	4.155
Çeşitli Gelirler	285	94	10	938	1.287
Faiz Geliri	184	78	241	3.038	864
Mülk ve Akar Geliri	250	850	1.050	600	650
Su Yolları Vakıf Dükkân Kirası	1.176	1.443	1.742	1.696	1.000
Arsa Bedeli	950	3325	795	-	-
Mahkemeden Tahsil Edilen Masraflar	-	200	141	600	-
Tahakkuk Toplamı	13.829	80.474	73.285	84.035	85.374
Tahsil Olunan	13.816	76.416	63.511	74.551	32.257
Kalan	-13	-4.058	-9.774	-9.484	-53.117

Tablo 4: Bartın Belediyesi Gider Cetveli

	1889/1890	1890/1891	1891/1892	1892/1893	1893/1894
	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş	Kuruş
Başkan ve Memurların Maaşları	11.938	13.793	13.646	15.617	5.665
Doktor Maaşı	8.402	7.200	7.200	7.200	-
Cenaze ve Muhtaç Yardımı Masrafları	820	937	1.040	723	357
Mahkeme Masrafı	-	887	1.557	919	220
Kanuni Masraflar	210	240	240	240	120
Gayri Kanuni Masraflar	4.847	6.614	6.110	3.127	2.957
Su Yolları Tamiri	1.363	875	1.154	1.133	277
İnşaat ve Tamirat	11.064	23.127	5.887	30.426	23.670
Bekçi Maaşları	8.266	5.341	5.039	5.470	2.327

Yangın Tulumbaları Masrafı	-	479	456	6.196	190
Ramazan-ı Şerif ve Şehri Ayın	778	3.071	2.173	2.019	319
Rugan-ı Gaz ve Fener Tamiri	-	1.043	1.299	1.330	993
Arabacı Maaşları ve Çöp Masrafları	-	760	1.080	1.472	546
Vergi	-	5.358	4.690	5.142	4.155
Hükümet Konağı İnşası Komisyonuna	-	-	-	-	8.291
Masraf Toplamı	47.688	69.731	51.575	81.018	50.762

İmparatorluğun pek çok küçük şehrinde olduğu gibi Bartın Belediyesinin de bir kentin tüm belediye işlerini yürütecek yeterli mali olanaklara sahip olmadığı görülmektedir. 1889-1895 yıllarına ait Bartın Belediyesi gelir ve gider tabloları incelendiğinde bu durum açıkça ortaya çıkmaktadır. Bu yıllar arasında belediyenin yıllık bilançolarının çoğunlukla eksi hanelerde seyrediyor olması bu durumu kanıtlar niteliktedir. Bartın Belediyesinin yıllık bilançoları şu şekildedir; 1889/1890 yılında -33.872 kuruş, 1890/1891 yılında 6.685 kuruş, 1891/1892 yılında 11936 kuruş, 1892/1893 yılında -6.467 kuruş, 1893/1894 yılında -18.505 kuruş. Birçok küçük şehre göre ticari hayatın daha canlı olduğu Bartın'da dahi belediye gelirlerinin yetersiz olması belediyenin sokak temizliği, su ve kanalizasyon çalışmaları, imar faaliyetleri, itfaiye teşkilatı gibi önemli alanlarda yeterli ödenek ayıramamasına neden olmaktadır. Üstelik eldeki gelirlerin yaklaşık üçte biri de maaşların ödenmesine gitmektedir.

1889/1890 yılında borçlu olunmasının sebebi, bu yılda zephiye vergisi, iskele vergisi, gazhane vergisi gibi pek çok verginin tahsil edilememiş olmasıdır. 1890/1891 ve 1891/1892 yıllarında beklenenden daha az vergi tahsil edilmesine rağmen belediyenin borçlu olmadığı görülmektedir. 1892/1893 ve 1893/1894 yıllarında borçlu olunmasında ise özellikle suyu vergisi gelirlerinin düşmesi ve inşaat masraflarının 2-3 kata kadar çıkması etkili olmuştur. 1892/1893 yılında tulumbacıların masraflarının önceki yıla göre yaklaşık 12 kat artması, ilk defa bu yılda teşkilatlı olarak itfaiye teşkilatının kurulduğunu göstermektedir. 1893/1894 senesinde tahakkuk edilmesi gereken belediye gelirlerinin toplamı 85.374 kuruş iken bu miktardan yalnızca 32.257 kuruş tahsil edilebildiği görülmektedir. Aradaki yaklaşık 53 bin kuruşluk tahakkuk edilemeyen gelirin toplanamamasının nedeni net olarak açıklanmamış olsa da belediye gelirlerinin toplanma meselesinde de birtakım sorunlar olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte belediye gelirlerinin ilerleyen yıllarda artış gösterdiği görülmektedir. Örneğin; 1896/1897 Kastamonu Vilayet Salnamesinde Bartın Belediyesi gelirlerinin 100 bin kuruş civarında olduğu ifade edilmektedir. Bu da belediye gelirlerinde önceki birkaç yıla oranla yaklaşık 15 bin kuruş civarında bir artış demektir (Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, 1314: 434).

Bartın Belediyesinin sokakların temizlenmesi ve aydınlatılması, çöplerin toplanması gibi temel belediye hizmetlerini oldukça geç bir tarihten itibaren vermeye başladığı görülmektedir. Örneğin; çöp masraflarıyla ilgili kayıtların ancak 1890 yılından

itibaren tutulmaya başlandığı görülmekte olup belediyenin çöplerin düzenli bir şekilde toplanması işini bu dönemden itibaren yürütmeye başladığı anlaşılmaktadır. Ayrıca belediye ancak 1901 yılında bir çöp arabasına sahip olmuş ve daimî bir temizlik görevlisi istihdam edebilmiştir (Samancıoğlu, 1954: 37).

Şehirde yürütülen imar faaliyetlerinin zaman zaman birtakım tartışmalara sebep olduğu görülmektedir. Örneğin; 1898 yılında şehirdeki yol yapım çalışmalarına ahaliden bazılarının çeşitli gerekçeler öne sürerek katılmak istemedikleri görülmektedir. Bunun üzerine Kaymakam Bekir Kâmi Bey ile belediye başkanı Hurşit Efendi merkezden gönderilen emirler gereğince halka ya yol yapımında çalışma yükümlülüklerini bedenen yerine getirmek, ya da bu işten muafiyet için nakdi bir bedel ödemek zorunda olduklarını anlatmışlardır. Bu çalışma yükümlülüğü yüzünden kaymakamla belediye başkanının merkeze şikâyet edildiği ancak yapılan incelemede yetkililerin kendilerine verilen emirleri yerine getirdiklerinden dolayı suçsuz oldukları anlaşılmaktadır. Ancak Kaymakam Bekir Kâmi Bey hakkındaki iddialar sadece bu konuyla sınırlı kalmamıştır. Bekir Kâmi Bey'in fabrika yolunu yaptırmak için çalıştırdığı ahalinin ücretlerini ödemediği, hasat zamanı halkı çalışmaya zorladığı, bazı arsaları satarak elde ettiği parayla kendisine ev yaptırdığı, şehirdeki imar faaliyetleri için gereğinden fazla para harcadığı, kendisini şikâyet eden Karakaşoğlu İsmail Hakkı Efendi ile oğullarını tehdit ettiği gibi iddialar dile getirilmiştir. Bunun üzerine hükümetten Kastamonu vilayetine gönderilen yazıda söz konusu iddiaların araştırılması istenmiştir (BOA, DH.MKT, 2133/22: 12 Kasım 1898).

Bartın'da belediye başkanlığı seçimleri konusunda zaman zaman bazı sorunlar yaşandığı görülmektedir. Örneğin; 1899 yılında yapılan seçimde Tosunzade Hüseyin Sabri Efendi başkan seçilmesine karşın, yerine vekâleten Ömer Lütfi Efendi tayin olunmuştur. Bu durum ahalinin tepkisine neden olmuş, yörenin önde gelenlerinin imzalarıyla hükümete gönderilen yazıda, Bartın eşrafından Tosunzade Hüseyin Sabri Efendi'nin yaklaşık 20 senedir aşar memurluğu, mahkeme kâtipliği ve çeşitli memuriyetlerde bulunduğu, tüm görevlerini layıkıyla yerine getirdiği belirtilerek kendisinin belediye başkanlığına tayininin halkın isteği ve seçimine uygun olduğu ifade edilmiştir. Buna rağmen ehil olmayan birinin başkanlığa getirilmesinin yöre halkı tarafından üzüntüyle karşılandığı belirtilmiştir (BOA, DH. MKT, 2243/32: 05 Eylül 1899). Bartın'da belediye başkanlığı seçimleriyle ilgili ilerleyen yıllarda da sorunlar yaşandığı görülmektedir. Örneğin; 1907 yılında başkanlık seçimini Yirmibeşzade Osman Efendi kazanmasına rağmen Rahmi Efendi adlı bir başkası başkanlık görevine tayin edilmiştir. Osman Efendi'nin konuyla ilgili hükümete yaptığı şikâyet üzerine durumun incelenmesi istenmiştir (BOA, DH.TMIK.S, 71/4: 07 Aralık 1907). Bu noktada Kastamonu vilayetinden gönderilen yazıda, belediye seçimleriyle ilgili şikâyetlerin incelendiği, ifade edildiği üzere seçimleri Yirmibeşzade Osman Efendi'nin kazandığı ancak kendisinin hizmetkârlıktan yetişmekle birlikte ehliyetsiz olduğu gerekçe gösterilerek başkanlığa tayininin uygun görülmediği belirtilmiştir. Onun yerine devlet hizmetinde daha çok bilgi ve tecrübe sahibi olduğu ifade edilen Rahmi Efendi'nin rakibinden az oy almasına karşın başkanlığa tayin edildiği dile getirilmiştir. Bu kararın hükümetin seçimlerle ilgili yayınladığı tebligata uygun olarak alındığı belirtilmiştir. Buna göre; seçimde en çok oyu alanın değil, ehliyet ve liyakat açısından en uygun kişinin başkanlığa tayininin kararlaştırıldığı ifade edilmiştir (BOA, DH.TMIK.S, 71/4: 24 Nisan 1908). Şüphesiz ki

böyle bir uygulama halkın iradesini yansıtmaktan öte yalnızca hükümetin politikalarına uygun bir yönetim modeli geliştirmeye yöneliktir. Meşrutiyet tartışmalarının alevlendiği bu dönemde buna benzer uygulamaların hayata geçirilmiş olması dönemin ruhuyla örtüşür nitelikte değildir.

Bartın Belediyesinin zaman zaman ekonomik sıkıntıları aşmak için birtakım tedbirler aldığı görülmektedir. Bunlar yeni gelir kaynakları yaratılarak belediye gelirlerinin artırılmasından ziyade, bazı gider kalemlerinde yapılacak tasarrufla masrafların azaltılmasına yöneliktir. Örneğin; 14 Mart 1901 tarihli kararda gereksiz yere yapılmış sokak fenerlerinin 140 adede indirildiği ve isteyenlerin masraflarını ödemek koşuluyla fener asabileceklerinden bahsedilmektedir. Bu dönemde belediyenin çarşı ve pazar yerlerinde fiyatların belirlenmesi noktasında daha etkin bir rol üstlenmeye başladığı görülmektedir. Örneğin; 13 Nisan 1901 tarihli kararla ilk kez et narhı yapılmıştır. Ayrıca belediye şehirde tartışma konusu olan yolcu taşıma ücretleri sorununu da çözmeye çalışmıştır. Zira bu dönemde kayıkçılar tekellerine aldıkları taşıma işinde yüksek bedeller belirleyerek halkı zarara uğratan bir işletme sistemi getirmişlerdi. Belediyenin aldığı 18 Aralık 1901 tarihli kararla kayıkçıların tekellerine son verilmiş ve taşıma işlerine belediye el koymuştur. Bu tarihte belediyenin belirlediği tarifeye ilk kez yolcu taşıma uygulamasının gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu arada belediyenin teşkilatlanma ve eleman yetersizliği konusundaki eksikliklerini gidermeye çalıştığı görülmektedir. Belediyeye ait kurumlar genişletilmekte, imkân dairesinde yenileri hizmete sokulmaya çalışılmaktadır. Örneğin; 26 Mayıs 1902 tarihinde Ömer Tepesi denilen bölgedeki un fabrikası civarında yeni bir mezbaha yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca belediye meclisinin aldığı 27 Nisan 1903 tarihli kararla iki tulumbacı reisi ile 4 er ve 4 yangın bekçisi tayin olunarak itfaiye teşkilatının büyütüldüğü görülmektedir (Samancıoğlu, 1954: 37-40).

Belediyelerin mali problemlerine çözüm bulma arayışındaki hükümet, aldığı bir kararla belediye başkanlığı vazifesinin fahri olarak yürütülmesini dolayısıyla da belediye başkanlarına maaş ödenmemesini kararlaştırmıştı. Bu doğrultuda söz konusu kararın Bartın Belediyesinde de uygulandığı görülmektedir. Ancak 1904 senesinde Bartın'dan merkeze gönderilen yazıda belediyenin yıllık gelirlerinin 120 bin kuruş civarında olduğu, bu paranın 3-4 yıl önce kesilmeye başlanan belediye başkanlığı maaşını ödemeye yeterli olduğu dile getirilerek söz konusu maaşın ödenip ödenemeyeceği sorulmuştur. Bunun üzerine Şura'yı Devlet'te yapılan inceleme üzerine yeterli gelire sahip bulunmayan kazalarda belediye başkanlığı vazifesinin fahri olarak yürütülmesine dair uygulamaya devam edilmesine ancak belediye başkanı maaşını ödemeye yeterli düzeyde gelire sahip olduğu anlaşılan Bartın'da belediye başkanlığı maaşının ödenmesi gerektiği ifade edilmiştir (BOA, BEO, 2261/169505: 13 Ocak 1904; BOA, DH.TMIK.S, 48/15: 04 Eylül 1903).

Bartın Belediyesinin şehirdeki ticari hayatın geliştirilmesine yönelik birtakım girişimlerde bulunduğu görülmektedir. Örneğin; 22 Haziran 1905 tarihli kararla Dalyanoğlu arsası denilen yerde "*Kadınlar Pazarı*" kurulması kararlaştırılmıştır. Söz konusu arsa Fırıncıoğlu Ömer Efendi tarafından bedelsiz olarak belediyeye bağışlanmıştır (Samancıoğlu, 1954: 43-44). Bu pazar şehrin çeşitli köylerinden hatta civar kazalardan gelen üreticilerin ürünlerini halka ulaştırdıkları bir ticaret merkezi

olmuştur. Böylesi bir geleneğin başlatılması hem üreticinin doğrudan alıcıya ulaşmasına imkân vermesi hem de kadınların sosyal hayat ve ekonomiye katılımlarının sağlanması noktalarında oldukça önemlidir. Bölgenin kalkınmasında önemli bir yeri olan ve günümüzde de hala sürdürülen bu pazar geleneği şehrin simgelerindedir (Hizmetli, 2014: 63-69).

1905 yılından itibaren belediyenin imar faaliyetlerine ağırlık verdiği anlaşılmaktadır. 27 Ağustos 1905 tarihinde Hamam Sokağı başından Yukarı çarşı meydanına kadar olan caddeye kaldırım yapılması kararlaştırılmıştır. Karakaşoğlu Rahmi Bey'in belediye başkanlığı döneminde; şehir merkezinde altyapı çalışmalarına ağırlık verilmiş, pek çok sokağa kaldırım döşenmiş ve kanalizasyon sorunu giderilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Kemer köprü başında rıhtım yapılmıştır. Bununla birlikte belediyenin imar çalışmalarıyla ilgili mali problemlerle karşılaştığı görülmektedir. Örneğin; belediye tarafından sokaklara döşenen kaldırım taşlarının nisbi vergiye tabi olduğu gerekçesiyle belediye idaresinden 800 kuruş civarında para talep edildiği ifade edilmektedir. Belediye meclisi, Orman İdaresi'ne gönderdiği yazıda; söz konusu verginin yersiz olduğu, zira taşların belediye tarafından özel olarak taş ocağından çıkarılmadığı, ırmak ve deniz kenarlarından toplanmış şeylerden ibaret olduğu belirtilmiştir. Ayrıca belediye gelirlerinin de böyle bir parayı ödemeye uygun olmadığından bahsedilerek durumun yeniden değerlendirilmesi istenmiştir (BOA, DH.MKT, 1220/19: 25 Aralık 1907). Bu konuda Orman Maden ve Ziraat Nezareti'nden verilen cevapta; Taşocakları Nizamnamesininin 18. maddesi gereğince civarda bulunan taşlardan dahi vergi alınacağı gerekçe gösterilerek belediyenin söz konusu miktarı ödemeye mecbur bulunduğu ifade edilmiştir (BOA, DH.MKT, 1220/19: 15 Şubat 1908).

Bu dönemde Bartın Belediyesi ile ilgili çeşitli yolsuzluk ve usulsüzlük iddiaları gündeme gelmiştir. Örneğin; 1908 senesinde Mustafa Beyzade Mehmet Hayri Bey imzasıyla hükümete gönderilen telgrafta Bartın Belediye Başkanı Karakaş Rahmi ile eski belediye başkanı Tosunoğlu Hüseyin'in gazhane vergisinden elde ettikleri 50 bin kuruştan fazla bir meblağı usulsüz yere harcadıkları, belediye işleriyle ilgili çeşitli suistimallerde buldukları iddia edilmiştir (BOA, DH.MKT, 1252/64: 29 Nisan 1908). Bartın Belediye Başkanı Karakaşzade Rahmi Efendi ile ilgili bir takım başka şikâyetler de gündeme gelmiştir. Örneğin; 1909 yılında Belediye Başkanı Karakaşzade Rahmi Efendi'nin önceden iltizam ettiği gazhane vergisinden 10 bin kuruş borcu olduğu halde bu paranın tahsil edilemediği, bu şartlarda kendisinin belediye başkanlığına devam etmesinin uygun olmayacağına dair Bartın eşrafından Tosunzade Hüseyin ve Kamil Bey imzasıyla iki farklı şikâyette bulunulmuştur. Bunun üzerine Dâhiliye Nezareti'nden Kastamonu vilayetine gönderilen yazıda; iddia edildiği gibi belediye başkanının zimmeti olup olmadığının araştırılması, var ise şimdiye kadar neden tahsil edilmediğinin ortaya konulması ve zaman kaybedilmeksizin söz konusu meblağın kendisinden tahsil edilmesi gerektiği ifade edilmiştir (BOA, DH.MKT, 2750/59: 23 Şubat 1909; BOA, DH.MKT, 2790/36: 04 Ağustos 1909).

Bartın Belediyesinin zaman zaman sosyal hayata dönük bir takım ilginç kararlar aldığı da görülmektedir. Örneğin; belediye meclisinin aldığı 30 Ocak 1910 tarihli kararlar şehir içerisinde davul çalınması yasaklanmıştır. Buna gerekçe olarak davul çalınmasının asayiş açısından uygun olmaması, İslam kültüründe yeri bulunmaması, şer' en ve aklen

de ayıplanmış bir hareket olması gibi nedenler gösterilmiştir. Belediye bir taraftan yol ve kaldırım yapımı gibi hizmetleri yerine getirerek şehirde ulaşım olanaklarının iyileştirilmesine çalışırken, diğer yandan da kenti dış dünyaya bağlayacak olan iletişim imkânlarının geliştirilmesini sağlamaya çalışmıştır. Bu kapsamda boğaz bölgesinde bir telgraf binası yapılması için hükümetten izin istenerek belediye adına tapu alınmıştır. 1911 senesi başlarında belediye meclisinin bir kısım üyelerinin değişmesiyle birlikte belediye 1912 yılının sonlarına kadar hemen hemen hiçbir faaliyet göstermemiştir (Samancıoğlu, 1954: 53-54).

1913 yılından itibaren Bartın Belediyesinin çarşı–pazar işlerinde birtakım düzenlemeler yaptığı görülmektedir. Örneğin; cadde ve sokaklarda insanların geçişine mani olmaması için esnafın dükkân önüne mal koyması, 26 Nisan 1913 tarihli kararla yasaklanmıştır. Ayrıca esnafın 5 okkaya kadar olan eşyaları kantar yerine terazi ile tartmaları kararlaştırılmıştır. Bunun yanında Bartın Belediyesinin kamusal problemlere de çözüm üretmeye çalıştığı görülmektedir. Örneğin; ahalinin, hayvanlarını başıboş bir şekilde bırakması 11 Haziran 1913 tarihli kararla yasaklanmıştır (Samancıoğlu, 1954: 56-57).

1914 – 1915 yıllarında belediye meclisinin bazı üyelerinin değişmesiyle birlikte Bartın Belediyesi daha önceki dönemlerde olduğu gibi bayındırlık faaliyetleri ve belediye hizmetlerini tekrar yerine getirmeye başlamıştır. Örneğin; belediye meclisinin 24 Haziran 1914 tarihli kararıyla çarşının temizliği için iki tane temizlik görevlisi istihdam edilmiştir. Bunun yanında çarşının kirlenmemesi için 18 Temmuz 1915 tarihinde odun arabalarının çarşıya girmesi yasaklanmıştır. Bu dönemde belediyenin esnaf üzerindeki kontrolleri arttırdığı görülmektedir. Örneğin; 21 Haziran 1914 tarihli kararla çarşı esnafına sağlık muayenesi yapılmasına karar verilmiştir. 14 Temmuz 1915 tarihinde Ramazan ayından dolayı geceleri ek lamba yakılarak yeterli aydınlığın sağlanmasına karar verilmiştir (Samancıoğlu, 1954: 60-61).

Bartın Belediyesinin 18 Ekim 1919 tarihli kararıyla şehirde yürütülen imar faaliyetleri kapsamında Yukarı Çarşı'dan Yalı bölgesine kadar olan yol yaptırılmıştır. Bartın Belediyesi sokakların temizlik işlerinin kargaşaya yol açtığını gerekçe göstererek, 10 Temmuz 1920 tarihinde 7 maddelik bir şartnameyle temizlik işlerini bir müteahhide vermiştir (Samancıoğlu, 1954: 65).

1921 – 1922 yıllarında Bartın Belediyesi mahalle ve sokaklarda lağım, kaldırım, yol yapım ve tamiri gibi belediye faaliyetlerini gerçekleştirmeye devam etmiştir. 8 Aralık 1923 tarihinde alınan kararla yangınlar için 130 liraya 1 adet el tulumbası satın alınmıştır (Samancıoğlu, 1954: 67-68). Bartın Belediyesinin gerek Birinci Dünya Savaşı yıllarında gerekse Millî Mücadele döneminde şehirde belediye faaliyetleri ve imar çalışmalarını yürütmeye devam etmiş olması kayda değer bir gelişmedir. Anadolu'nun pek çok küçük şehrinde belediye çalışmalarının neredeyse durma noktasına vardığı bir süreçte Bartın Belediyesinin yürütmüş olduğu faaliyetleri büyük oranda sürdürmeyi başarmıştır.

Sonuç

Bartın 19. yüzyıldan itibaren ticari hayattaki canlılığın etkisiyle önemli bir gelişim göstermiş ve nüfusu artmıştır. Bu dönemde İzmir, Selanik, Trabzon ya da İskenderun

limanları kadar önemli bir liman şehri olmasa da etrafındaki bölgenin en önemli ticaret merkezlerinden birisi olmuştur. Buna bağlı olarak, söz konusu dönemde idari teşkilatlanma noktasında yürütülen çalışmalardan etkilenecek kaza merkezi haline getirilmiştir. 1867 yılında kaza merkezi olan Bartın'da 1876 senesinde belediye teşkilatı oluşturulmuştur. 1876 yılında kurulan Bartın Belediyesinin ilk yılları teşkilatlanma ve kurumsallaşma çalışmalarıyla geçmiştir. Ancak ilk dört yılda dört kez belediye başkanının değiştiği bir teşkilat yapısı içerisinde bunu başarmanın zorluklarıyla karşılaşmıştır. Belediyenin kurumsallaşma sorunlarını büyük oranda çözmesinin ardından şehrin imar ve bayındırlık faaliyetlerine yöneldiği görülmektedir. Bu kapsamda sokakların aydınlatılması ve temizlenmesi, yol ve kaldırım yapılması, çarşı ve pazaryerlerinin düzenlenmesi, altyapı sorunlarının giderilmesi, kentin en önemli problemlerinden birisi olan içme suyu sorununun giderilmesi gibi çalışmalar yürütülmüştür. Hatta günümüzde merkezi hükümetin yerine getirdiği hükümet konağı ve okul inşası gibi imar çalışmalarının yürütülmesinde de Bartın Belediyesinin önemli katkıları olduğu görülmektedir. Dönemin pek çok küçük şehrinde olduğu gibi Bartın Belediyesi de ekonomik sıkıntılar, vergilerin tahsil edilememesi, eleman yetersizliği, teknik bilgi eksikliği gibi çeşitli zorluklarla baş etmek durumunda kalmıştır. Tüm bu zorluklara rağmen Bartın Belediyesi kendisinden beklenen modern belediye hizmetlerini büyük oranda yerine getirme başarısı göstermiştir. Ancak zaman zaman Bartın Belediyesi ile ilgili bir takım yolsuzluk ve usulsüzlük iddialarının meydana geldiği görülmektedir. Söz konusu iddialardan bir kısmının yörenin önde gelenleri arasındaki rekabete dayanan asılsız suçlamalar olduğu görülmekle birlikte diğer bir kısmının ise gerçeği yansıttığı anlaşılmaktadır. Bu iddialar çoğunlukla birbiriyle rekabet halinde bulunan ayanlar tarafından dile getirilmekte ve hükümete ilgili şikâyetler yöneltilmektedir. Hükümetin söz konusu iddiaları incelenmesi için Kastamonu vilayetine yönlendirdiği, yapılan tahkikat neticesinde merkezin karara vardığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte dönem dönem Bartın Belediye Başkanlığı seçimleriyle ilgili sorunlar yaşandığı da anlaşılmaktadır. Bunun nedeni seçimi kazanan kişi yerine bir başkasının tayin edilmesi, ahalinin de buna tepki göstermesi şeklinde görülmektedir. Günümüzde itfaiye teşkilatının kurulması, yol ve kaldırım yapımı, cami ve okul inşası, temizlik işleri gibi faaliyetler oldukça kolay gibi görünse de dönemin şartları göz önüne alındığında Bartın Belediyesinin ahali için yararlı çalışmalar yaptığı kanaatine varabiliriz. Bartın Belediyesinin kurulduğu 1876 tarihinden itibaren Cumhuriyet dönemine kadar yürütmüş olduğu belediye hizmetlerini süreklilik içerisinde sürdürdüğü görülmektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan önceki yaklaşık 10 yıllık kesintisiz savaş döneminde dahi belediyenin çalışmalarını büyük oranda devam ettirmiş olması önemli bir gelişmedir. Bu durum şehrin gelişim ve kalkınması açısından kayda değer bir başarıdır.

KAYNAKLAR

AŞÇIOĞLU, Erkan, (1970), *İktisadi ve Sosyal Yönleriyle Bartın*, Bartın: Ticaret ve Sanayi Odası Yayını.

AŞÇIOĞLU, Erkan, (2001), *Bartın*, Bartın: Bartın Ticaret ve Sanayi Odası Yayını.

BALLI, Ergül, (2015), **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Bir Liman Kenti Bartın**, İstanbul: Libra Yayınevi.

ÇADIRCI, Musa, (2013), **Tanzimat Döneminde Anadolu kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı**, (3. Baskı), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

DAĞLI, Y. ve KAHRAMAN, S. A., (2005), **Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, C. II, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Düstur, (1881/1882), t.1, C.IV, İstanbul: Mahmut Bey Matbaası.

ERGİN, Osman Nuri, (1922), **Mecelle-i Umur-ı Belediye**, C.I, İstanbul.

GÜNEŞ, Mehmet, (2015), **Osmanlı Devleti'nde Belediye İdaresinin Esasları**, İstanbul: Kitabevi Yayınları.

GÜVEN, Melek Sarı, (2019, Şubat), "19. Yüzyılda Amasra'da Madencilik Faaliyetleri ve İşletilemeyen Tekkeönü Maden Ocağının İmtiyaz Süreci", **HistoryStudies**, C.XI, S. 1, ss. 273-288.

HİZMETLİ, Mustafa, (2014), "Bartın Kadınlar (Garıla) Pazarı", (Ed. M. Hizmetli), **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Belge ve Fotoğraflarla Bartın**, Bartın: Bartın Üniversitesi Yayınları No: 15.

HOMEROS, (1975), **İlyada**, (3. Baskı), (Çeviren: A.Erhat ve A.Kadir), İstanbul: Sander Yayınları.

ORTAYLI, İlber, (1992), "Belediye", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. V, ss. 98-402.

ORTAYLI, İlber, ATAR, Fahrettin, (2001), "Kadı", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. XXIV, ss. 66-73

ORTAYLI, İlber, (2016), **Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı**, (2. Baskı), İstanbul: Kronik Yayıncılık.

ORTAYLI, İlber, (2017), **Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi**, (6. baskı), Ankara: Cedit Neşriyat.

ORTAYLI, İlber, (2018), **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)**, (3. Baskı), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

PAŞAZADE, Âşık, (2003), **Osmanoğulları'nın Tarihi**, (Düzenleyen: K. Yavuz ve M. Y. Saraç), İstanbul: K Kitaplığı.

SAKAOĞLU, Necdet, (1999), **Çeşm-i Cihan Amasra**, (3. Baskı), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

SAMANCIOĞLU, Kemal, (1954), **Bartın Belediyesi ve Tarihçesi**, Bartın: Bartın Belediyesi.

SEYİTDANLIOĞLU, Mehmet, (2010), **Tanzimat Döneminde Modern Belediyeciliğin Doğuşu Yerel Yönetim Metinleri**, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

STRABON, (2000), *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika)*, (Çeviren: A. Pekman),(4. Baskı), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

TUNCEL, Metin, (1992), "Bartın", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. V, ss. 87-90.

TÜMERKAN, Sıddık, (1946), *Türkiye'de Belediyeler (Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum)*, (3. Baskı), İstanbul: R. Zellic Basımevi.

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Babialı Evrak Odası (BEO): 2261/169505, 594/44544

Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemî (DH. MKT): 2750/59, 1220/19, 1220/19, 1252/64, 2133/22, 2243/32, 2790/36, 406/77, 416/9, 61/21, 61/21

Dâhiliye Nezareti Tesri-i Muamelat ve Islahat Komisyonu (DH. TMİK. S):48/15, 71/4, 71/4

İrade Dâhiliye (İ. DH): 618/42995, 618/42995

Resmî Yayınlar

Bolu Sancağı Salnâme-i Resmîsi, (1334), Bolu Hükümet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1286), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1287), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1288), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1289), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1290), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1291), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1292), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1293), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1294), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1295), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1296), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1297), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1298), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1299), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1306), Kastamonu Vilayet Matbaası.

Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1310), Kastamonu Vilayet Matbaası.
Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1311), Kastamonu Vilayet Matbaası.
Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1312), Kastamonu Vilayet Matbaası.
Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1314), Kastamonu Vilayet Matbaası.
Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1317), Kastamonu Vilayet Matbaası.
Salnâme-i Vilâyet-i Kastamonu, (1321), Kastamonu Vilayet Matbaası.

EKLER²

Resim 1. Asma Köprü ve Rum Mahallesi

²Resimler, Servet ÇINÇIN koleksiyonundan alınmıştır.

Resim 2. Hükümet Dairesi

Resim 3. Bartın Köylü Pazarı (1967)

Resim 4. Bartın GallaBazarı (1989)